

TUBINGEN 1989, HET TIENDE INTERNATIONALE
MALACOLOGENCONGRES

door

A.C. van Bruggen

Van zondag 27 augustus tot en met zaterdag 2 september speelde zich het tiende internationale malacologencongres af in Tübingen, niet ver van Stuttgart in Zuid-Duitsland. Nu eens begunstigd door redelijk weer (de excursiewoensdag was zelfs stralend!), verliep alles op rolletjes, of dat leek tenminste zo. Tübingen, een kleine plaats met een prachtige Altstadt, gelegen op de hoge oever van de rivier de Neckar, en voornamelijk bevolkt door personen die iets met de universiteit te maken hebben, bleek ideaal voor een congres. Klein genoeg om elkaar overal tegen te komen (wij werden zelfs uit een restaurant weggestuurd, omdat het vol was 'vanwege een congres!'), groot genoeg om het congres eens te ontsnappen en door het romantische oude gedeelte te dwalen of te verpozen aan de charmante oevers van de Neckar in de befaamde Platanen-Allee op het eiland, waarbij zelfs gelegenheid bestond zich per punter voort te bewegen.

Het congres trok veel belangstelling, bijna 400 deelnemers, 47 naties vertegenwoordigend. De internationale ontspanning werd duidelijk geïllustreerd door de aanwezigheid van verscheidene personen uit het Oostblok (toch minder dan wij verwacht hadden), waarvan een Rus zelfs warme contacten met een Zuid-afrikaan onderhield. Geven de malacologen het voorbeeld bij het verbeteren van de wereld? Nederland was royaal vertegenwoordigd met ongeveer 20 personen, waarvan de Leidse groep van zeven de hoofdmoot vormde. Veel landen waren trouwens buitengewoon goed vertegenwoordigd, uiteraard de West Duitsers in eerste instantie, maar ook de Britten, Fransen en Amerikanen. Van oude getrouwen misten wij o.a. Prof. Binder, president van het Zwitserse congres te Genève in 1970. Van de negen oud-presidenten, waarvan nog acht in leven, waren er maar drie in Tübingen.

Totaal waren 245 voordrachten en 77 posters aangekondigd; in de praktijk waren dat er ca. 200 en ca. 65 - voor talrijke deelnemers is het moeilijk om toelagen te verkrijgen om congressen in het buitenland te bezoeken, zodat velen niet op komen dagen. Dat aantal voordrachten was verdeeld over 4½ dag, wat helaas iets beter georganiseerd had kunnen zijn. Een aantal zittingen van gelijke strekking verliep namelijk parallel, wat geïnteresseerden verhinderde alles bij te wonen wat van belang was. Meestal worden parallelzittingen zo georganiseerd dat 'ze elkaar niet bijten', d.w.z. afgestemd op verschillende typen van publiek. Systematiek kan best naast fysiologie en moleculaire biologie gepresenteerd worden, maar niet naast biogeografie, evolutiebiologie, enz. Het viel overigens op, in wat een sterke positie de systematische vakken aan het opkomen (=terugkomen) zijn, of was het zo, dat aan de niet-systematische aspecten te weinig aandacht was besteed? De mensen van de Vrije Universiteit Amsterdam werden node gemist.

Op elk congres wordt gelukkig weer meer aandacht besteed aan natuurbeschermingsaspecten. Talrijke soorten op afgelegen eilandjes dreigen uit te sterven door het invoeren van vreemde slakkensoorten of algehele kaalslag, talloze mariene mollusken worden met overexploitatie bedreigd (*Tridacna*, etc.), en in veel gevallen moeten op het nippertje drastische maatregelen worden genomen. De grootste moeilijkheid hier blijft het probleem van de herkenbaarheid c.q. aaibaarheid van de weekdieren; men opent zijn beurs zonder aarzelen, als het om panda's of neushoorns gaat, niemand maalt om ogenschijnlijk onbelangrijke slakken. Het typische is, dat op goedkope wijze veel voor bedreigde weekdieren gedaan kan worden. Als in een speciaal daartoe aangewezen reservaat de vogelbroedkolonie om wat voor reden dan ook verdwenen is, heeft het zin het reservaat niet meteen op te heffen, maar te onderzoeken of het niet zonder meer behouden kan worden, eenvoudigweg omdat het gebied voor veel planten en ongewervelde dieren (waaronder mollusken) nog grote waarde heeft... De sectie 'Conservation' krijgt op de malacologische congressen gelukkig steeds de aandacht die zij verdient.

De verschillende bijdragen waren meestal in secties of soms, in groter kader, in symposia ingedeeld. Van de laatste noem ik dat over de leefwijze en evolutie van de *Toxoglossa* en over 'Helicoid Phylogeny', waarbij vooral de onorthodoxe opvattingen van de Rus Shileyko de aandacht trokken. Daarnaast werd in beperkter kring aandacht voor bepaalde groepen gevraagd onder de titel van 'Workshop', zoals die inzake de Unionoidea en inzake de Hydrobioidea. De eerste groep is om meer dan een reden van groot belang; hiertoe behoren nl. niet alleen de zo bedreigde zoetwaterparelmossels, maar ook andere soorten die het slachtoffer van watervervuiling dreigen te worden. Deze mossels zijn bovendien biologisch buitengewoon interessant door hun binding aan vissen voor de voortplanting en verspreiding en hun opvallende soortenrijkdom in Noord-Amerika, een soortenrijkdom die ook al weer bedreigt wordt door watervervuiling en -werken (als dammen, enz.). Ditmaal stond de Eurazische zoetwaterparelmossel vooral in de aandacht. De Hydrobioidea vormen een groep die op talrijke plaatsen over de gehele wereld radiaties ondergaan heeft, die systematisch gezien veel problemen opleveren.

Daarnaast gaf het congres uiteraard ruim gelegenheid tot informele contacten, zo ongelooflijk belangrijk bij een dergelijke manifestatie. Waar ter wereld treft men zo'n representatieve doorsnede van het mondiale malacologenbestand aan als op een internationaal congres? Bij de verschillende recepties kreeg men o.a. van de burgemeester van Tübingen een zeer boeiende uiteenzetting van de geschiedenis van de stad en de huidige sociale problematiek. Bovendien leerden we nu eindelijk 'Brezel' (reuzen-krakelingen) te eten. Waarom ontbreken op onze Nederlandse recepties toch altijd de bananen? Het 'koude' concert in de half-open kloostergangen rond de binnenplaats van het Stift Bebenhausen zal menigeen lang heugen; de muziek was het enige wat ons verwarmde...

De excursiedag is door iedereen op eigen wijze beleefd; de keus was moeilijk, want het aanbod was rijk geschakeerd. Het

banket werd gehouden in een van de beste restaurants van de stad, het Museum. Niemand heeft ons werkelijk duidelijk kunnen maken, wat dat nu eigenlijk betekende; blijkbaar is het nooit een museum geweest of was er ooit alleen de intentie er een museum in te vestigen of iets dergelijks. Een paar kleine wan-klanken in de meest letterlijke zin des woords konden kennelijk de feestvreugde nauwelijks verstoren. De mensa trok veel be-zoek, althans de eerste maal...

Een ander hoogtepunt was nog de driejaarlijkse ledenverga-dering van de Unitas Malacologica, het lichaam dat de interna-tionale organisatie van de congressen en de verspreiding van de congresverhandelingen regelt. Eens in de drie jaar krijgen de leden gelegenheid met het bestuur te communiceren en dis-cussiëren. Op de nu toch wel zeer brandende vraag of er ten lange leste verhandelingen van het congres te Edinburgh (1986) gaan komen, werd echter geen duidelijk antwoord verkregen. Ver-der werd een aantal lopende zaken afgedaan en o.a. beslist dat het volgende congres in 1992 te Siena (Italië) gehouden zal worden onder voorzitterschap van Dr. F. Giusti. Een van de be-langrijkste handelingen van deze vergadering was echter het vrijwel unaniem aannemen van twee moties. De ene, van intern belang maar toch wel met verstrekkende internationale implica-ties, oorspronkelijk aangedragen door enige Franse malacologen, behelsde de aanbeveling voortaan het Engels de enige voertaal van het congres te maken. Als Nederlander kan men daar beden-kingen tegen hebben, het feit dat dit voorstel uit onverwachte hoek kwam, maakte het voor vrijwel iedereen acceptabel. De an-dere motie, internationaal verreweg de belangrijkste, riep op tot grotere aandacht voor onderwijs in en beoefening van de systematiek op mondiaal niveau. Men beseft nu pas, dat een sterk opkomen van andere biologische vakken geleid heeft tot een relatieve onderwaardering van de systematiek met alle ge-volgen van dien nu in een nieuw kader, dat van milieubescher-ming in de breedste zin des woords, zeer veel werk afkomt op de weinige overgebleven systematici. Deze motie dient wijd en zijd verspreid te worden, bepaald ook wel in Nederland...

Het zou echt te ver voeren op de inhoud van de reeksen van voordrachten in te gaan. Een breed scala van malacologische onderwerpen passeerde de revue. Opvallend was, dat er nogal wat paleontologische voordrachten waren, een onderwerp dat tot nu toe eigenlijk onderbelicht was. In het Toxoglossa-symposium kregen de Conidae de nodige aandacht. Interessant en bemoei-digend was ook de toenemende aandacht voor Zuideuropese landmol-lusken in de betrokken landen zelf; als regel werden bij vori-gle gelegenheden voordrachten over dergelijke onderwerpen uit-sluitend gehouden door burgers van West- of Middeneuropese lan-den. De aanwezigheid van een zeer beperkt aantal Chinezen en Japanners leidde eveneens tot interessante voordrachten en contacten, hoewel de taalbarrière hier toch soms onoverkomelijk leek. Een Japanse collega presteerde het alle 61 Japanse Eu-hadra-soorten in 20 minuten te doen passeren, een prestatie van formaat die door zijn echtgenote op de gevoelige plaat vastgelegd werd. Jammer genoeg kwam van de enkele lezingen over de geschiedenis van de malacologie niet veel terecht; dat is jammer, want wie herinnert zich niet het succes van het histo-

rische symposion op het congres in Edinburgh...Daar moeten we voor 1992 wat aan doen!

Al met al kan de president met voldoening terugzien op een geslaagd congres; in ieder geval is hij zijn destijds gedane belofte van een temperatuur van ten minste 10° boven die van Edinburgh royaal nagekomen.